

Центральноукраїнський
державний педагогічний
університет
імені Володимира Винниченка

ЦЕНТР
українсько-європейського
наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

**ПРОЄКТУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ
ОСВІТНІХ ПРОГРАМ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
014 «СЕРЕДНЯ ОСВІТА»**

31 жовтня – 11 грудня 2022 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

УДК 378.016:373(062.552)

П79

Організаційний комітет:

Соболь Євген Юрійович – доктор юридичних наук, професор, ректор Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка;

Рябовол Лілія Тарасівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка;

Андрощук Ігор Петрович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету;

Попович Анжеліка Станіславівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

П79 **Проектування та реалізація освітніх програм за спеціальністю 014 «Середня освіта»** : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 31 жовтня – 11 грудня 2022 року. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 180 с.

ISBN 978-617-554-090-9

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Проектування та реалізація освітніх програм за спеціальністю 014 “Середня освіта”» (31 жовтня – 11 грудня 2022 року).

УДК 378.016:373(062.552)

© Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2022

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2022

ISBN 978-617-554-090-9

освітніх компонентів на 36,7% та введено основні навчальні дисципліни базової середньої школи (ботаніку, зоологію, анатомію людини та ін.), що дозволить надати більш якісні освітні послуги здобувачам вищої освіти та дозволить їм більш ефективно здійснювати професійну діяльність.

Отже, комплексне поєднання рекомендацій МОН, аналізу навчальних програм для закладів загальної середньої освіти із відповідного фаху та систематична робота із стейкхолдерами дозволить ефективно розробити освітню програму 014 Середня освіта для певних педагогічних спеціальностей та надати якісну підготовку здобувачам вищої освіти для подальшої педагогічної діяльності у закладах загальної середньої освіти.

Література:

1. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/proekty%20standartiv%20vishcha%20osvita/1648.pdf> (дата звернення: 29.11.2022).
2. https://dspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/ilovepdf_merged-1-1.pdf (дата звернення: 29.11.2022).
3. <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 30.11.2022).
4. <https://dspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/05/5-serednya-osvita-biologiya-ta-zdorovya-lyudynu-ximiya.pdf> (дата звернення: 02.12.2022).
5. <https://dspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/05/4-serednya-osvita-biologiya-ta-zdorovya-lyudynu.pdf> (дата звернення: 02.12.2022).

ДИДАКТИЧНЕ ПРОЄКТУВАННЯ ЯК ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТТЯ ДЛЯ РОЗРОБКИ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ТА ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ

Котєнєва І. С.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки*

*ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна*

Соціальні зміни в суспільстві спричинили реформування вітчизняної системи освіти, одним з пріоритетних напрямів якої стало оновлення змісту, форм і методів підготовки фахівців у закладах вищої

освіти та узгодження зі світовими тенденціями. Головна мета реформи – створити нову прогресивну систему освіти, яка не тільки дає знання, а формує компетенції конкретних компетентностей, що дозволить застосовувати їх у практичному житті та буде сприяти формуванню творчої особистості фахівця.

Проектування як освітня функція педагогічної системи, генеруючи нові ідеї та безперервне оновлення знань (що постійно застарівають), стає важливим чинником успішності професійної діяльності фахівця. Останнім часом практика педагогічного проектування настільки поширилася, що за порівняно короткий проміжок часу у межах педагогічної системи закладу вищої освіти активно реалізують проектні види робіт на різних рівнях управління, зокрема викладачі в ЗВО проєктують освітні програми, освітні компоненти, педагогічні технології з навчальною, виховною та розвивальною підсистемами.

Аналіз наукової літератури довів, що проблемою проєктувальної діяльності займалися М. Кларін, Е. Машбіц, В. Монахов, В. Серіков, Т. Смиковська та ін., які визначили її компонентну структуру. У низці публікацій (В. Буркова, В. Горохова, Дж. Джонса, Я. Діртха, А. Зотова, А. Невелла, Ж. Райтман, Хілла, В. Шапіро та ін.) висвітлено інформацію, що є нормативною саме для педагогічного проєктування.

У сучасному трактуванні «проєктування» означає процес створення проєкту – прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта, його стану [3]. Ґрунтовний аналіз наукових джерел з теми дослідження дозволив зробити такі узагальнення, що стосуються проєктування в сфері вищої освіти: в умовах динамічних змін і кардинальних зрушень у суспільстві, проєктування стає принципово новим і фундаментальним способом адекватних змін в освіті; педагогічне проєктування інтегрує в собі сукупність діяльностей, пов'язаних одночасно з конструюванням (розробкою проєктної ідеї) і практичною реалізацією проєктного задуму; парадигма проєктування у вищій освіті, крім власне педагогічного аспекту, включає і психолого-педагогічне проєктування освітніх процесів.

Отже, проєктування полягає в тому, щоб створювати приблизні варіанти майбутньої діяльності та прогнозувати її результат. Звідси випливає, що проєктування нерозривно пов'язане з поняттям «діяльність». Якщо розглядати його з цих позицій, то головним у такій діяльності виявляється генерація, опрацювання та інтеграція комбінаторних проєктних ідей та рішень. Результатом діяльності проєктування виступає сукупність розроблених, обґрунтованих і логічно вибудованих ідей.

Якщо виходити з визначення дидактики як науки про навчання, то об'єктом педагогічного дидактичного проєктування можна вважати

дидактичні системи, дидактичні процеси та дидактичні ситуації [4]. Сучасний викладач бере участь у проектуванні трьох типів об'єктів: дидактичних систем (освітніх програм), дидактичних процесів (освітні компоненти та технології їх реалізації) та дидактичних ситуацій (форми, методи та засоби реалізації освітніх технологій у межах конкретних освітніх компонентів). Усі вони проектуються взаємозалежно, з урахуванням їхньої цілісності та єдності.

Дидактичний процес – це спеціально організована взаємодія викладача і здобувачів вищої освіти, спрямована на вирішення завдань навчання, виховання і розвитку особистості здобувачів. Цей процес організують свідомо та реалізують систематично й планомірно; у його межах реалізують діяльності «викладання» і «вчення», які мають перебіг у певних умовах. Отже, проектування дидактичного процесу спрямоване на створення проєкту спільної діяльності викладача та здобувачів вищої освіти щодо досягнення конкретних освітніх цілей з урахуванням факторів і умов їх перебігу, а також результатів, яких вони досягають.

У дидактичному процесі науковці виокремлюють чотири рівні його розгляду:

- теоретичний, який передбачає розгляд навчального процесу як системи;
- рівень проєкту освітньої програми та освітніх компонентів;
- створення проєкту конкретного процесу в формі його плану на рік, навчальну тему;
- рівень реального освітнього процесу, тобто конкретного навчального заняття [2].

До компонентів дидактичного процесу сучасні дослідники зараховують: цільовий – усвідомлення викладачем і прийняття студентом мети і завдань навчально-пізнавальної діяльності; стимулювально-мотиваційний – викладач стимулює пізнавальний інтерес студентів, викликає у них потребу й мотиви до навчально-пізнавальної діяльності; змістовний – зміст найчастіше пред'являє і регулює викладач з урахуванням цілей навчання, інтересів і схильностей здобувачів; операційно-діяльнісний – найбільш повно відображає процесуальну сторону дидактичного процесу (форми, методи, прийоми, засоби); контрольно-регулювальний – поєднує самоконтроль і контроль викладача; рефлексивний – самоаналіз, самооцінка з урахуванням оцінки інших і визначення подальшого рівня своєї діяльності (студентом і викладачем). Між усіма названими компонентами існують інтегративні зв'язки, які повинні враховуватися в процесі дидактичного проектування.

Під час проектування дидактичного процесу необхідно також враховувати його відмінні риси:

- домінувальною метою є не просте засвоєння предметних знань, умінь і навичок, а формування компетенцій відповідних компетентностей;

- зміст визначається освітнім компонентом освітньої програми;

- навчання здійснюється за домінуючої ролі викладача.

Ситуація як об'єкт дидактичного проектування завжди існує в межах процесу, а через нього – у межах дидактичної системи. Можна сказати, що ситуація – складник процесу, що характеризує його стан у певний час і в певному просторі. Ситуації завжди конкретні, вони створюються викладачем спеціально або виникають у процесі проведення навчального заняття і вирішуються відразу ж. Зважаючи на це, проектування ситуацій як конкретних форм, методів та засобів реалізації освітніх технологій у межах конкретних освітніх компонентів необхідне і повинно входити до проектування самого дидактичного процесу [1].

У межах педагогічного проектування як самостійного напряму діяльності викладача ЗВО склалося дидактичне проектування, яке пов'язане зі створенням різноманітних проєктів саме процесу навчання, у нашому випадку – розробка та технології реалізації освітніх компонентів.

На наш погляд, дидактичне проектування – це складна багатоступенева діяльність викладача ЗВО, яка пов'язана зі створенням моделей дидактичних систем і процесів їх здійснення різного рівня, яке відбувається як низка послідовних етапів, наближаючи розробку задуму від загальної ідеї до точно описаних дій. Слушним для нас є дослідження В. Безрукової, яка в діяльності педагогічного проектування виокремлює три етапи, що відбуваються в такій послідовності: моделювання → проектування → конструювання.

У широкому значенні «моделювання» – це метод пізнання, який цікавить нас якістю об'єкта через моделі. Воно нерозривно пов'язане з процесами абстрагування та ідеалізації, за допомогою яких відбувається виділення тих сторін модельованого об'єкта, які відображаються в моделі. Моделювання як метод пізнання (явищ, процесів, систем) використовують у будь-якій сфері діяльності [5]. Специфічними особливостями моделювання як методу пізнання є такі: моделювання дозволяє вивчити процес до його здійснення (при цьому стає можливим виявити негативні наслідки та ліквідувати або послабити їх до реального прояву); моделювання дозволяє більш цілісно вивчити процес (тому що можливо побачити не тільки елементи, але й зв'язки між ними, розглянути ситуацію з різних

сторін). Педагогічне моделювання – це розробка загальної ідеї створення педагогічних систем, процесів або ситуацій та основних шляхів їх використання. Створювана при цьому модель є передбаченням майбутнього, що випереджає відображення дійсності. Іншими словами, педагогічна модель – це цільовий ідеал. За смисловим наповненням поняття «моделювання» та «проектування» близькі. Власне кажучи, проект є ідеальне «зливання», яке передбачає концептуалізацію тієї справи, яку збирається здійснювати суб'єкт діяльності [2].

Виникає питання: чи можна проводити аналогію між моделюванням і проектуванням? Якщо ми створюємо модель уже існуючого предмета чи процесу, то називати її «проектом» неможливо за визначенням – проект від початку орієнтований на майбутнє (проект-задум, проект-план). Ось чому як самостійний етап слід розглядати проектування. Воно пов'язане з конкретизацією моделі та доведенням її до рівня практичного втілення. Оскільки в педагогіці створюють переважно уявні моделі, що виконують функцію установки, то проект стає механізмом перетворення освітнього процесу та середовища. Теоретично педагогічний проект є різновидом моделі, хоча не кожна модель може доводитися до рівня проекту.

Довгий час у педагогічній науці створювали окремі теорії, досить цікаві й прогресивні, але які не завжди реалізувалися на практиці. У сучасних умовах роль теорії у всіх сферах людської діяльності істотно зростає. Без неї неможливе ефективне функціонування і розвиток практики. У контексті цього питання можна стверджувати, що педагогічна теорія є інструментом у руках того, хто займається проектуванням педагогічних систем і процесів. Педагогічна теорія в процесі проектування може виконувати подвійну роль: може поставати як модель; може бути джерелом формування моделі.

Характеризуючи дидактичне проектування як різновид сучасної професійної діяльності викладача ЗВО, варто зазначити, що проектування – це здатність намічати, окреслювати план дій, конструювати, планувати та здійснювати задум, намір. Це створення прототипу, прообразу передбачуваного об'єкта. Узагальнено логіку проектування можна зобразити так: змістовий простір – вибір теми – задум – ідея – ціль – план (програма організаційних дій) – завдання – вибір методів, форм – ресурси – результат (наявний і бажаний).

Література:

1. Зязюн І. А. Дидактичне проектування технологій і методів учіння у вимірах педагогічної дії. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія,*

теорія, досвід. 2010. № 23. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_23/index.htm.

2. Коваленко Е. Э. Дидактические основы профессионально-методической подготовки преподавателей специальных дисциплин : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Харьков, 1999. 407 с.

3. Опачко М. В. Проектування дидактичних систем як складова управлінської діяльності вчителя фізики. *Науковий вісник УжНУ. Сер. : Педагогіка. Соціальна робота.* 2009. Вип. 16–17. С. 149–172.

4. Подобедова Т. Ю. Підготовка майбутніх вчителів гуманітарного профілю до педагогічного проектування : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2005. 20 с.

5. Стрельников В. Ю. Теоретичні засади проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2007. 461 с.

ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ЗМІСТУ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА. АНГЛІЙСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА»

Кочубей В. Ю.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов, зарубіжної літератури
та методик їхнього навчання
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

Необхідність перегляду та осучаснення змісту освітніх програм галузі знань 01 Освіта / Педагогіка зумовлена вимогами часу, коли в умовах прискороного розвитку технологій та постійного запиту українського суспільства на висококваліфікованих педагогічних працівників існуюча система педагогічної освіти не в повній мірі забезпечує випускників педагогічних спеціальностей можливість оволодівати сучасними ефективними інструментами педагогічної праці.

Згідно Концепції розвитку педагогічної освіти [1] модернізація освітніх програм педагогічної галузі повинна передбачати

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

**ПРОЄКТУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ
ОСВІТНІХ ПРОГРАМ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
014 «СЕРЕДНЯ ОСВІТА»**

31 жовтня – 11 грудня 2022 року

Підписано до друку 12.12.2022. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 10,46. Тираж 100. Замовлення № 1222-183.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.